

หลักการเพื่อการหลุดพ้นในวรรณูปของ ทยาลู่

The principles for liberation in Tialu's Concrete Poetry

แก้วตา จันทรานุสนี* Kaewta Chantranusorn

บทคัดย่อ

ทยาลู่ คือ นามแฝงของ เจริญ กุลสุวรรณ ศิลปินมรดกอีสานสาขาวรรณศิลป์ (วรรณูป) ประจำปี 2551 โดยทยาลู่ได้แสดงความปรารถนาสูงสุดของการสร้างสรรค์งานศิลปะด้านพุทธศิลป์เพื่อ “สันชาติ” ดังนั้นทยาลู่จึงใช้วรรณูป เป็นสื่อนำเสนอธรรมปรัชญาชั้นสูงที่ท่านพุทธทาสเรียกสั้นๆ ว่า ธรรมะ 9 ตาอันเป็นหลักการของการถอดถอนอวิชชา ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยของการเวียนว่ายในสังสารวัฏ ทั้งนี้ ทยาลู่ได้ย้าว่างานศิลปะสร้างสรรค์ของศิลปินส่วนใหญ่เน้นอาศัยจินตนาการ แต่ผลงานวรรณูปของตานั้นเกิดจาก “ภาวิตต์ตัญญาณ” คือ นำเสนอความเป็นจริงจากผลของการภาวนาแล้วพิจารณาอย่างแยกคางด้วยโยนิโสมนสิการ บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ความหมายทางธรรมที่นำเสนอผ่านรูป (ชั้นท์) จากผลงานชุดสำคัญ 2 ชุด คือ ชุด “ศิลปะการปลดปล่อยอุปาทาน” และ “วรรณูปไทยเชื่อมโยงสู่นิพพาน” ด้วยกรอบธรรมะ 9 ตา ผลการศึกษาพบว่า วรรณูปทั้ง 2 ชุด มีจุดเริ่มจากวรรณูป “อย่าเห็นแก่ตัว” สู่การทำความเข้าใจชีวิต โลก และจักรวาลที่อยู่ภายใต้กฎ “ไตรลักษณ์” “อิทัปปัจจยตา” และ “อตัมมยตา” ที่นำไปสู่การเจริญสติเพื่อเห็นตามความเป็นจริงและฝึกฝนจนเท่าทันการเกิดทุกข์-ดับเหตุแห่งทุกข์ตามหลักอริยสัจ 4

คำสำคัญ: วรรณูป, การหลุดพ้น, ทยาลู่

*อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย และหลักสูตรมหาบัณฑิตสู่มหาบัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*Lecturer, Thai Language and Master of Arts Program in Mekong Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

Abstract

Tialu is the pseudonym of Mr. Chareon kulsuwan Artist Legacy East Branch Literature (Concrete Poetry) for the year 2551 by Tialu expressed the desire of the creative art of Buddhist art to “Nirvana” so Tialu therefore Wan picture as presented fairly. advanced Buddhist philosophy called the principle of Dharma 9 Eye removal of ignorance which causes the circular in the Sagsar. The Tialu reiterated that the art of creative artists, most of them living a fantasy. But their contribution Concrete Poetry comes from. “enlightenment” is the present reality of the effect of depriving prayer and serious consideration, too. Yonisomanasikara This article aims to analyze the meaning of the fair offered through the forms (Khan) on the set of two series that present about “art casts preconceived” and “ Concrete Poetry Thailand connect it to Nirvana” by the Righteous 9 Eye Study. Figure 2 is a series that Concrete Poetry points out of shape. “Do not be selfish,” to understand the living world and the universe is under the rule of “Trinity,” “I Tupper factors eye” and “Dhama’s eyes” that leads to mindfulness to see as it is. and trained to intentionally cause suffering - suffering under the cause of the fire four Noble Truths.

Keywords: *Concrete Poetry, nirvana, Tialu*

บทนำ

ภาพพระพุทธรูปปางสมาธิที่มีข้อความว่า “อย่าเห็นแก่ตัว” เป็นรูปและคำสำคัญที่อยู่ในการรับรู้ของคนไทยมากกว่าสี่สิบปี ซึ่งได้รับการสร้างสรรค์โดย ทยา ลู (นายเจริญ กุลสุวรรณ) ศิลปินมรดกอีสานสาขาวรรณศิลป์ (วรรณรูป) ประจำปี 2551 ทยา ลู (นายเจริญ กุลสุวรรณ) เกิดเมื่อ วันที่ 15 มีนาคม 2491 อำเภออาจสามารถ ที่จังหวัดร้อยเอ็ด สร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมค่อนข้างหลากหลาย ทั้งกวีนิพนธ์ เรื่องสั้น นวนิยาย เพลง และวรรณรูป โดยเฉพาะผลงานวรรณรูปนั้นเป็นการผสมผสานความสามารถในการวาดภาพและวรรณศิลป์เข้าด้วยกัน หรือเป็นการสร้างสรรค์รูปด้วยอักษร หรือออกแบบอักษรเป็นรูปเพื่อเล่าเรื่องสื่อสารแนวคิดทั้งแนวสังคมการเมืองชุด “มองตน” ผ่านนามปากกา “เราส์ มหาษฏร์” และแนวพุทธปรัชญาผ่านนามปากกา “ทยา ลู” ซึ่งมีความหมายว่าความเอ็นดู รูปร่างและถ้อยคำที่นำเสนอความคิดของเจริญ กุลสุวรรณ นั้นได้กลั่นกรองผ่านประสบการณ์อันยาวนาน จนอาจกล่าวได้ว่าทั้งประสบการณ์ทางโลกและทางธรรม ภาพและคำที่นำเสนอแนวคิดหลักว่า “อย่าเห็นแก่ตัว” นั้น คนไทยเห็นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสามทศวรรษ เพราะเขาคิดและสร้างขึ้นในปี 2518 ตอนบวชเป็นพระจุดธูปแสดงธรรมที่เกาะสมุย ในฐานะลูกศิษย์ของพุทธทาสภิกขุ

ก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ทยา ลูได้ใช้ชีวิตศิลปินสำราญในเมืองหลวงอยู่ระยะหนึ่ง ก็ออกแสวงหาความหมายด้วยการบวชยาวนานถึง 11 พรรษา ก่อนจะออกมาใช้ชีวิตครอบครัว มีภรรยา มีลูกสาวสองคน ใช้ชีวิตแบบคนธรรมดาสามัญ แต่ปฏิบัติธรรมในชีวิตจริงอย่างสม่ำเสมอ ณ มหาสารคาม โดยไม่ต้องการที่จะเป็นอะไร แต่ต้องการใช้วรรณรูปเป็นสื่อช่วยเหลือเพื่อนร่วมทุกข์ ซึ่งทยา ลูได้เคยกล่าวถึงคุณค่าของศิลปินว่า “คุณค่าของศิลปินหาใช่อยู่ที่การมีชื่อเสียงดังก้องโลก เพราะนั่นเป็นเพียงกระแสแห่งมายาภาพที่พร้อมจะผันผวน และรอผู้ฟัง การที่ศิลปินใช้ปัญญาซึ่งเกิดจากญาณทัศนะของตนเองนำพามวลมนุษย์ออกจากห้วงทุกข์ แห่งวิภวสังสารนั้นแหละคือ มหาอุปการะ ที่เรียกว่าคุณค่าอันแท้จริงและยิ่งใหญ่ของศิลปิน” (ทยา ลู. 2559 : 21) ทยา ลูจึงแสดงความปรารถนาสูงสุดที่จะฝ่ากระแสแห่งมายาภาพนั้นด้วยการใช้ปัญญาอันเกิดจากญาณทัศนะที่ได้ฝึกฝนจากการภาวนาเพื่อเป็น “ศิลปินสันชาติ” ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์หลักธรรมในวรรณรูปที่แสดงเป้าหมายสู่การหลุดพ้น ดังปรากฏตามชื่อรวมผลงาน ชุด วรรณรูปไทยเชื่อมโยงไปสู่นิพพานและศิลปะการปลดปล่อยอุปาทาน โดยมีคำถามสำคัญ คือ แนวคิดธรรม 9 ตาของท่านพุทธทาสภิกขุมีบทบาททางความคิดต่อการสร้างสรรค์วรรณรูปของทยา ลูอย่างไร รวมทั้งการฝึกตนตามแนวทาง กาวิตัตตญาณนำไปสู่การสร้างสรรค์วรรณรูปอย่างไร

วิธีดำเนินการศึกษาและกรอบการวิเคราะห์

ใช้วิธีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชีวประวัติกับการสร้างสรรค์ด้วยวรรณรูป ที่มุ่งสู่การหลุดพ้นตามแนวคิด ธรรม 9 ตาของท่านพุทธทาสภิกขุ และวิถีภาวิวัตต์ญาณ รวมทั้งโดยการสัมภาษณ์ทาลุและติดตามบทสัมภาษณ์จากสื่อต่างๆ ว่าด้วยการสร้างสรรค์ วรรณรูปชุด วรรณรูปไทยเชื่อมโยงไปสู่นิพพานและศิลปะการปลดปล่อยอุปทาน

ธรรมะ 9 ตาและวิถีภาวิวัตต์ญาณกับการสร้างสรรค์และการเข้าถึง ความหมายแห่งวรรณรูป

ท่านพุทธทาส ภิกขุได้สรุปว่าหลักธรรมทั้งหมดของพระพุทธเจ้าด้วยหลัก “ธรรมะ 9 ตา” ได้แก่ อนิจจตา คือความไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน (อชฌัตตา ธัมมา) ทุกขตา คือทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ย่อมแปรเปลี่ยนไป อนัตตตา คือ ความไม่มีตัวตน ความมิใช่ตัวตน อิทัปปัจจยตา เป็นชื่อหนึ่งปฏิจจสมุปปาท หลักแห่งการเกิดขึ้นอาศัยกันของปัจจัยทั้งหลาย เมื่อเกิดสิ่งนั้น จึงมีสิ่งนี้ (Dependent Origination) สุญญตา คือ ความว่างเปล่า ความศูนย์ คือสูญจากความมีตัวตน ธัมมัญญิตตา และธัมมนิยามตา คือ การที่สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับสลายไปเป็นกฎธรรมชาติ ตถตา ความเป็นเช่นนั้นเอง ตถตา เป็นการอธิบายความที่ สิ่งทั้งหลายเป็นเหตุปัจจัยแห่งกันและกัน เมื่อมีเหตุปัจจัยมันก็เกิดขึ้นดำรงอยู่และเป็นไปตาม กฎธรรมชาติ เมื่อหมดเหตุปัจจัยมันก็ดับ สุดท้ายคืออตัมมยตา เป็นสภาวะของระดับจิตสูงสุด กล่าวคือ เป็นระดับที่ไม่ยึดถือสิ่งทั้งปวงหรือไม่ปรุงแต่งให้ทุกข์แล้ว อาจกล่าวธรรมะ 9 ตา นี้เป็นความรู้แจ้งเกี่ยวกับความเป็นธรรมตาของชีวิต โลก และจักรวาล ซึ่งความรู้ตาม ความเป็นจริงนี้มีความหมายต่อการปลดปล่อยอวิชชาที่มาจากอตตตา สามารถจำแนกเป็น 3 หมวดหลัก คือ หมวดไตรลักษณ์ หมวดอิทัปปัจจยตา และหมวดอตัมมยตา หากจะขยาย ความหมายของหลักธรรมะ 9 ตา และความสัมพันธ์ของหลักธรรมทั้งสามหมวดดังกล่าว ข้างต้น ก็อาจกล่าวได้โดยสังเขปดังนี้

- รู้แจ้งและเห็นแจ้งว่าอะไรเป็นอะไร รู้ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นสิ่งประกอบอยู่ด้วย ลักษณะ 3 ประการ (ไตรลักษณ์) จนรู้จริงและเห็นแจ้งว่า ทุกๆ อย่าง ทุกๆ สิ่งเป็น อนิจตา แปลว่า ไม่เที่ยง ล้วนมีเหตุปัจจัยปรุงแต่ง มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่มีความคงที่ตายตัว เป็น ทุกขตา แปลว่า สภาพที่ทนอยู่ได้ยากเพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและดับสลายเนื่องจากต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยปรุงแต่ง อันเป็นบ่อเกิดของอาการแห่งทุกข์ทนได้ยากไม่สบายกายไม่สบายใจและเป็นอนัตตา ความไม่มีตัวไม่มีตน ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไร้ตัวตนที่แท้จริงหาเจ้าของมิได้ ไม่อยู่ในอำนาจ ไม่เป็นไปตามความปรารถนา ไม่ขึ้นต่อการบังคับบัญชาของผู้ใด เป็นไปตามเหตุปัจจัยอิงอาศัยกับสิ่งอื่นๆ

- รู้จริงและเห็นแจ้งว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนเป็นไปตามกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยของความเป็นเหตุเป็นปัจจัยอาศัยกันเกิดขึ้น คือ อิทัปปัจจยตา (หรือ ปฏิจจสมุปบาท หรือปัจจยการ) แล้วมีความตั้งอยู่เป็นธรรมดา (ธัมมัญญิตตา) ตามเหตุตามปัจจัยที่ปรุงแต่ง และตามกฎเกณฑ์ของธรรมดาที่ไม่เป็นไปอย่างอื่นนอกจากกฎเกณฑ์ของธรรมดา (ธัมมนิยามตา) อย่างนี้

- รู้จริงและเห็นแจ้งว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนเป็นไปตามเหตุและปัจจัยที่ปรุงแต่งเอื้ออิงอาศัยอยู่อย่างนั้น มีแต่ความเป็นสัญญาตา ห่างจากความเป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ห่างจากกิเลส ราคะ โทสะ โมหะ ปราศจากตัณหา ของกู เป็นเช่นนั้นเอง (ตถาตา) เป็นของมันอย่างนั้นเองตามเหตุตามปัจจัย จนกระทั่งเป็น อตัมมยตา ภาวะที่ไม่เนื่องด้วยสิ่งนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น รู้ชัด เห็นชัด ประจักษ์ชัดแล้วก็ละ สละ ปล่อยวาง ไม่อิงอาศัย สิ่งปรุงแต่งหรือการปรุงแต่งใดๆ ไปสู่สิ่งที่สูงกว่าจนสูงสุดถึงนิพพาน

(นวัตกรรมสร้างสุขประเด็น...พหุปัญญาสู่สังคมพหุวัฒนธรรม : 16)

ภาววิัตตญาณ คือ ญาณอันเกิดจากกระบวนการฝึกฝนตนเองตามแนวปฏิบัติที่เรียกว่า “ภาววิัตต” หมายถึง (1) ผู้มีตนอันได้พัฒนาแล้ว (2) ผู้ที่ได้พัฒนาตนเองครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ และปัญญา และ (3) ผู้ที่รู้ถึงศักยภาพของตนเองอย่างแท้จริง ว่ามีความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า ถึงพร้อมด้วยความสำเร็จอย่างมีคุณธรรม และได้พัฒนาตนเองก้าวสู่ “ความเป็นอารยชน” พร้อมทุกด้านแล้ว จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงบุคคลมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองไปสู่อุดมคติแห่งอัตประโยชน์สูงสุดของชีวิตด้วย “สติปัญญา” (Intelligence) ไม่ใช่ด้วย “อารมณ์” (Emotions) เพียงอย่างเดียว ความเป็นมนุษย์นั้น ทำให้เราได้ประจักษ์ชัดเจนนว่า “มันจะอย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นคนที่อยู่ในชั้นสถานะทางสังคมชั้นใด “ความเป็นเลิศทางปัญญา” นั้น เป็นทางเลือกสุดท้ายแห่งความอยู่รอดในสังคมอย่างแท้จริง” ความแตกฉานทางปัญญาจะแสดงถึง (1) ความเป็นผู้รู้ (Scholar) (2) ความเป็นปราชญ์ (Philosopher) จนกระทั่งถึง (3) ความเป็นองค์สรรพปัญญา (Omniscience) ในสรรพสิ่งทั้งหลาย นั่นคือ สภาวะอันอุดมด้วยปัญญาความรู้ที่โพบูลย์ยิ่งที่ผุดขึ้นในตัวบุคคลที่ถึงพร้อมการพัฒนาตนเองอย่างปราดเปรื่องสมบูรณ์ดีแล้ว¹

โดยหลักการเดียวกันนี้ ทยาโล (เจริญ กุลสุวรรณ) ได้ใช้เป็นแนวทางในการฝึกตนเพื่อสร้างสรรค์วรรณูปสำหรับสื่อสารแนวคิดสำคัญทางพุทธศาสนาแก่สังคมไทย ดังนั้น ทยาโลจึงกล่าววว่าวรรณูปที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นมิใช่รูปแบบศิลปะแนวใหม่แต่เป็นศิลปะที่รับ

¹นิธิ ศิริพัฒน์. พุทธญาณแห่งภาววิัตต (Buddhistic Insight of the Self-Actualized Individual) เรื่องย่อประจำปี 2555 อำเภอลาลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อ 9 เมษายน พ.ศ. 2555

อิทธิพลทางความคิดจากยันต์ซึ่งรับใช้สังคมไทยมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน เพียงแต่ตนได้ใช้รูปภาวนาเป็นภาพหลักของการนำเสนอวโลกุตตรธรรมเพื่อปลดปล่อยเหตุแห่งทุกข์ ทयाลุ ได้กล่าวว่าตนไม่เห็นด้วยที่นักวิชาการส่วนหนึ่งมักกล่าวถึงกำเนิดของวรรณรูปไทยว่าได้รับอิทธิพลจากงานของ “จาง แซ่ตั้ง” เพราะคนไทยรู้จักพุทธศิลป์ที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่ถูกเรียกว่าวรรณรูปมานับพันปีนั่นก็คือ “ยันต์” หรือ “เลขยันต์” ซึ่งได้รับความนิยมาอย่างแพร่หลาย

การแสวงหาความหมายของทयाลุด้วยภาวีวัตตยาณและการบรรจบกับวิธีวิถียุทธทาสภิกขุ

ทयाลุ (เจริญ กุลสุวรรณา) มีความศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัยและสองศรีพระศาสนา คือ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) และพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (พระสุรศักดิ์ สุรญาโณ. 2555 : 2) จนอาจกล่าวได้ว่าอริยสงฆ์ทั้งสองคือผู้มีบทบาทอย่างสูงยิ่งต่อแนวทางการฝึกฝนตนให้อยู่บนวิถึแห่งอริยชน โดยเฉพาะแนวทางการบรรยายธรรมของท่านพุทธทาสนั้นนับเป็นแนวทางหลักที่ส่งผลต่อทิศทางความคิดของทयाลุอย่างยิ่ง และอาจกล่าวได้ว่ามีอิทธิพลต่อการเกิดวรรณรูป “อย่าเห็นแก่ตัว” ดังที่ทयाลุได้อ้างอิงคำกล่าวของท่านพุทธทาสเสมอเกี่ยวกับความหมายของวรรณรูปนี้ด้วยเหตุผลว่า “ความเห็นแก่ตัวเป็นบิดาแห่งความชั่วทั้งปวง” ยิ่งไปกว่านั้นหัวข้อการบรรยายหลักธรรมที่ท่านพุทธทาสให้ความสำคัญเป็นพิเศษได้กลายเป็นที่มาของวรรณรูปซึ่งทयाลุลำว่าว่ามีคุณค่าต่อการชำระอวิชชาและเป็นวิถีธรรมสำหรับผู้ปรารถนาจะหยุดเวียจน่วยตายเกิดจนเป็นที่มาของแนวคิดศิลปะการปลดปล่อยอุปาทานและวรรณรูปไทยเชื่อมโยงสู่นิพพาน (ทयाลุ. 2559 : 11)

ทयाลุ (เจริญ กุลสุวรรณา) ได้กล่าวถึงประสบการณ์ทางโลกและทางธรรมที่นำไปสู่การถ่ายทอดความคิดเชิงพุทธปรัชญาผ่านวรรณรูป ณ เวทีสวนโมกข์เสวนา ด้วยการปูพื้นเรื่องราวชีวิตของตนตั้งแต่เยาว์วัยจนไปสู่ อริยวิถึว่า ตนเป็นชาวอาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ดเกิดในครอบครัวชาวนา ต่อมาพ่อแม่ผันมาค้าขายในตัวอำเภอ ตนก็ไม่ต่างจากคนรุ่นใหม่ในเวลานั้นที่มีค่านิยมต้องไปศึกษาในเมืองหลวง จึงตัดสินใจไปเรียนศิลปะในกรุงเทพฯ จากที่เคยฝึกฝนศิลปะด้วยตนเอง จึงไปแสวงหาโอกาสเช่นเดียวกันกับคนรุ่นเดียวกัน หลังจากใช้ชีวิตเพียงคนหนุ่มในเมืองใหญ่นายอายุสี่สิบกว่า วันหนึ่งก่อนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายกับการใช้ชีวิตกินเที่ยวทำงานเหมือนคนทั่วไป ด้วยคำถามแรกที่ถามตัวเองว่า เราเกิดมาเพื่ออะไร... จึงแสวงหาคำตอบโดยมีงานเขียนเรื่อง “เกิดมาทำไม” ของท่านพุทธทาสภิกขุเป็นความบันดาลใจ ซึ่งทयाลุเปรียบแสงสว่างทางความคิดนั้นด้วยคำว่า “ระเบิด”

ระเบิดลูกแรก...เราไม่ได้เกิดมาอย่างที่มีมนุษย์ทั้งหลายทั่วโลกทำอยู่ คือ เราเกิดมาเพื่อไม่เป็นทุกข์และใช้ชีวิตที่เหลือเพื่อสร้างประโยชน์สุขให้สังคม... จากนั้นทุกเสาร์อาทิตย์ที่เคยเตร็ดเตร่กับเพื่อนก็มักไปวัด จนได้เจอหนังสือสำคัญเล่มต่อมาคือ “จิตประภัสสร” และ “นิพพาน” ซึ่งทำให้เจริญ กุลสุวรรณ หันหลังให้กับวิถีชีวิตแบบเดิมที่แสวงหาความสุขแบบโลกสู่ผู้เจริญในธรรมจนเพื่อนเริ่มเรียก “มหา” เพราะมีการเปลี่ยนแปลงในการแสดงออกของตนทั้งวิถีและภาษาที่สื่อสารกับเพื่อนฝูง สุดท้ายตัดสินใจเลือกเส้นทางที่นำไปสู่ความรู้สึกสว่างโพล่งอยู่ภายในอันเป็นระเบิดลูกที่สอง... หลังความผิดหวังกับเหตุการณ์บนถนนราชดำเนิน... พ.ศ. 2517 จึงคิดแสวงหาคำตอบใหม่ที่สังคมไม่ได้ให้กับชีวิตเรา โดยไปบวชภาคฤดูร้อน และได้ตัดสินใจเดินทางไปเกาะสมุย แต่ก่อนไปถึงปลายทางได้แวะสวนโมกข์ ณ มหรรพทางวิมุตตนิคม ครั้งนั้นท่านพระพุทฺธทาสบรรยายภาพปริศนา เรื่องพระอาจารย์เซนอุ้มสตรีข้ามน้ำ คำว่าอริยสัจ 4 ถูกนำมาบรรยายโดยภาวะ ชัดเจน แจ่มแจ้งจนเห็นสมุทัยแบบไม่อิงคัมภีร์ ในเวลานั้นความรู้สึกภายในใจราวกับถ้ำใหญ่ที่มีตม่านับล้านปีสว่างวาบในนาที่นั้นเพราะได้ทราบเหตุแห่งทุกข์ คือ การยึดมั่นถือมั่นด้วยอุปาทาน จากนั้นจึงพยายามที่จะอ่านหนังสือทุกเล่มของท่านพุทฺธทาสเพื่อย่อยความคิดตามอย่างละเอียด

บวชพรรษาที่สามกับระเบิดลูกที่สาม... เจริญ กุลสุวรรณ กล่าวว่าไม่มีเรื่องบังเอิญนอกจากเหตุปัจจัยหรือด้วยธรรมะจัดสรร ท่านอาจารย์มหาสำเร็จซึ่งเป็นสามเณรองค์แรกของพระอาจารย์พุทฺธทาส ท่านเป็นผู้พาไปพบหนังสือจำนวนมากนับร้อยนับพันเล่มของท่านพุทฺธทาส โดยเฉพาะหนังสือที่เป็นยาขมคือ “ปรมตถสภาวะธรรม” ซึ่งได้กล่าวถึงความจริงทั้งระดับสมมติและระดับปรมัตถ์อย่างละเอียดผ่านสิ่งที่เรียกว่า “ธาตุ” ทั้งหมดของหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงธาตุตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย เพื่อสรุปว่า สรรพสิ่งทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม สังขาร วิสังขาร เม็ดทราย ยันจักรวาลไม่มีอะไรนอกเหนือจากธาตุ แต่การอ่านในครั้งนี้มีได้เหมือนการอ่านด้วยตาเท่านั้น แต่เป็นการอ่านไปพร้อมกับการภาวนาและการเดินจงกรม เดือนที่สองที่อ่านหนังสือเล่มนั้นขณะเดินจงกรม 11 ชั่วโมงติดต่อกัน ทำให้รู้ว่าการทำสมาธิไม่ใช่การนั่งหลับตา การลืมนตาและเดินจงกรมก็ให้สมาธิจนกลายเป็นแสงสว่างโพล่งที่สว่างกว่าที่เคยสว่างมาแล้วทั้งสองครั้งสภาวะนั้นสั้นสะเทือนอยู่ภายในจนร้องให้สะอึกสะอื้นรำพึงรำพันอยู่ไม่ขาดด้วยความรู้สึกที่ว่า “เมื่อก่อนทำอะไรอยู่ทำไมไม่รีบมาศึกษา มาปฏิบัติเกือบตายไปเสียก่อน... เกิดญาณดวงหนึ่งที่เป็นญาณเบื้องต้นที่ทำให้ประจักษ์ว่าทั้งหมดล้วนแต่เป็นธาตุ ทุกสิ่งล้วนเป็นธาตุพ้นสมมติไปหมดสิ้น”

ระเบิดครั้งที่ 4 ที่ถ้าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ณ ไร่สับปะรด กับหนังสือเล่มหนึ่งที่สำคัญมากคือ “อิทัปปัจจยตา” อาจารย์เจริญได้กล่าวว่าตนได้พกหนังสือเล่มนี้อยู่ 5 ปีเพื่อทำความเข้าใจและธรรมจัดสรรให้ต้นตอไปพบศิษย์ผู้มีศรัทธาอันแน่วในของท่าน

พุทธทาสคือ หลวงตากวาง ผู้เคยมีประสบการณ์ศึกษาทางโลกทั้งในประเทศและต่างประเทศ หลวงตากวางได้ตั้งปณิธานว่าจะภาวณาไม่ออกจากถ้ำจนกว่าจะครบยี่สิบปี แต่อยู่ได้เพียง 18-19 ปีก็อาพาธหนักจนญาติโยมต้องห้ามออกจากถ้ำ วันหนึ่งหลวงพ่อบุญเป็นสพรหมมิกไปเยี่ยมหลวงตากวางและท่านได้ถามสพรหมมิกว่าหนังสือของท่านพุทธทาสเล่มใดที่ดีที่สุด คำตอบคือ อิทัปปัจจยตา และหนังสือเล่มนี้ได้ทำให้เกิดระเบิดขึ้นอีกครั้ง เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้จบ... แผ่นดินหวั่นไหวสะเทือนเลื่อนลั่น คำว่าอิทัปป... เมื่อสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี เมื่อไม่มีสิ่งนี้สิ่งนี้จึงไม่มี เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ... ไม่มีอะไรแปลกใหม่นอกจากการอิงอาศัยกัน ทุกอย่างล้วนมาจากการอิงอาศัยกันเกิดขึ้นเท่านั้นเอง ความทุกข์ทั้งหลายก็เช่นกัน... จบสิ้นความล้งเล้งสยในพระพุทฺธ พระธรรม พระอริยสงฆ์ซึ่งทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่าท่านพุทธทาส คือ อริยสงฆ์ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการแสวงหาคำตอบในชีวิตของทยาลูอย่างสูงสุด และเป็นผู้ทำให้ทยาลูเลือกบทบาทของการเป็นศิลปินเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ทางธรรมที่ตนได้รับการปรมเพราะทางความคิดมาจากท่านพุทธทาสผู้สังคัม ใช้ความศรัทธาในมรรคสายศิลปะเพื่อนำเสนองานด้วยมุมมองใหม่ ไม่ใช่เพื่อรับใช้จินตนาการแต่ใช้สังขธรรมเพื่อนำพาเพื่อนร่วมทุกข์ให้พ้นทุกข์ ทยาลูได้แสดงความศรัทธาต่อวิถีธรรมของท่านพุทธทาสไว้ในกวีนิพนธ์เรื่อง “อริยพุทธทาส” ดังนี้

พุทธทาสพระผู้ไปไกลกิเลส	ผู้ข้ามเขตโมหะอุกุศล
ผู้เผยแพร่ธรรมาสู่สากล	ผู้มากล้นผลงานด้านตำรา
หลายร้อยปีโลกจึงมีพระนักปราชญ์	ผู้ฉลาดรอบรู้ไตรสิกขา
ผู้มอบใจรับใช้ศาสนา	ผู้ชูธงแห่งศรัทธาท้าทายมาร
อริยพิสุทธ์พุทธทาส	ประวัติศาสตร์จารึกโลกกล่าวขาน
ร่างกายแปรแต่ชื่อมั่นนिरันดรกาล	ธรรมโฆษณ์ก้งวานก้องโลกา
วาทกรรมคำสอนสถิตตั้ง	บอกระวังเฟ่งลงตรงผัสสา
ท่านกล่าวย้าพรั้าเดือนตลอดมา	ผู้ศึกษาเรื่องผัสสะจะพ้นมาร...

(ทยาลู. 2554: 27)

ไม่เพียงความศรัทธาต่อท่านพุทธทาสเท่านั้น ทยาลูยังได้ทำคำหลักที่ท่านพุทธทาสกล่าวถึงอยู่เสมอมาเป็นคำหลักในการสร้างสรรค์วรรณรูป เช่น คำว่า “อย่าเห็นแก่ตัว” ซึ่งเป็นวรรณรูปที่อยู่ในความทรงจำของคนไทยมากกว่าสี่สิบปี แม้ภายหลังการลาสิกขาบทสู่เพศฆราวาสแล้วทยาลูได้สร้างวรรณรูปแนวสะท้อนสังคมอยู่บ้าง แต่ในท้ายที่สุดทยาลูก็เลือกวิถีแห่งอริยมรรคเป็นหลัก คือ การประกาศที่จะใช้ศิลปะเพื่อชำระอวิชชา สื่อสารวิถีธรรม

สำหรับผู้ปรารถนาจะหยุดเวียนว่ายตายเกิด ด้วยประจักษ์ในความจริงของกฎ “ไตรลักษณ์” หรือสังขารที่เป็นไปตามหลัก “อิทัปปัจจยตา” และ “อตัสมยตา” แล้วรู้ทุกข์จนชำนาญ ด้วยการปฏิบัติตามหลัก “อริยสัจ 4” สูการเข้าถึงด้วย “ภาวิตตญาณ” หรือ ญาณที่พัฒนาขึ้นด้วยการฝึกฝนจิตใจให้ตามรู้ความจริงด้วยปัญญาจึงกล่าวแก่ตนได้ว่าความทุกข์คือครูอันวิเศษ คือบทแห่งการศึกษา เมื่อรู้จึงอยากบอกผู้อื่นบ้าง วรรณรูป “อย่าเห็นแก่ตัว” คือหลักธรรมที่ท่านพุทธทาสกล่าวถึงมากที่สุด จนอาจกล่าวได้ว่าวาทกรรมนี้ได้ทำให้เกิดเส้นทางวรรณรูปเพื่อนำเสนอหลักธรรมในระดับที่ลึกซึ้งมากขึ้นของ ทยา ลู ในเวลาต่อมา... ท่านพุทธทาสได้กล่าวถึงคำว่า “อย่าเห็นแก่ตัว” บ่อยมาก พร้อมย้ำว่าความชั่วทั้งหลายกำเนิดจากความเห็นแก่ตัวนี้เอง ความเห็นแก่ตัวคือบิดาแห่งความชั่วทั้งปวงโดยเริ่มก่อตัว “อึดตา” อันเป็นปัจจัยการทั้งหลายต่อไปไม่สิ้นสุด

อัตตา: อวิชา คือ เหตุปัจจัยการเกิดตัวตนหรือที่ตั้งแห่งทุกข์

วรรณรูปที่แสดงเหตุ-ผลแห่งการเกิดอัตตานั้น เชื่อมโยงกับการเกิดความเป็นตัวเป็นตนในวรรณรูป “อย่าเห็นแก่ตัว” และสัมพันธ์กับหลักธรรมการถอดถอนความทุกข์ทั้งหมดจากจิตใจจิตใจ โดยลำดับดังนี้

อวิชา	ชั้น 5	มายา
		

<p>เหตุปัจจัยให้ “กุ” เกิด...</p> <p>กรรมฐานคืองานดูแลจิต ยกระดับชีวิตเหนือตัวตน ช่วยให้พ้นจากฤทธิ์วิชชา สลัดหลุดจากอึดตาสู่นิพพาน</p> <p>กรรมฐานคืองานใช้ปัญญา มิใช่หนังหัลบตาพอดผ่านผ่าน ทุกชั้นตอนเพื่อตีต้อนไปสู่ญาณ มุ่งประหารอวิชชา</p> <p>จุดสำคัญป้องกันตรงผัสสะ สัมปชัญญะและสติต้องขยัน ทุกผัสสะกำหนดรู้ดูให้ทันไม่ เช่นนั้นถูกตัดนหาลากพาไป ตัดหนามีอุปาทานนั้นย่อมมี อุปาทานมีภพ-ชาติเวียนมา ใหม่</p> <p>คลอต่ออึดตาออกมาทันเมื่อใด ใครก็ใครไม่อาจพันวังวนทุกข์</p>	<p>เห็นผิดเพราะจิตโง่...</p> <p>ปุถุชนไม่เข้าใจในชั้นห้า เห็นรูปเวทนาสัมผัสทั้งสังขาร อีกชั้นนั้นคือชั้นวิญญาณ เห็นด้วยอุปาทานว่าเป็นคน อริบุคคลผู้พ้นจากเหงาโง่ เป็นปัญญาผู้มีปัญญาฝ่าฝืน เห็นชั้นห้าเป็นแค่ชั้นห้าใช้คน ไม่หลงยึดเป็นตัวตนจึงพ้นทุกข์</p>	<p>กุเป็นมาया...</p> <p>อันตัวกุเป็นเพียงมายาภาพ เกิดดูวาบกลางใจไร้แก่นสาร เป็นแค่ความรู้สึกอยู่ไม่นาน เป็นเพียงปัจจุอาการผ่านหวังใจ</p> <p>อวิชชาตัวพ่อผู้ก่อกิจ ตัวกุเป็นผลผลิตตามเงื่อนไข อวิชชาดับตัวกุก็ดับไป อันตัวกุนี้ไซ้ร้เพียงมายา โสตาบันมีกันอยู่ตาขตั้ง ใครก็ได้รู้-ตื่นเพียรศึกษา เห็นตัวกุอย่างที่ได้อกล่าวมา เขาย่อมได้ชื่อว่าโสตาบัน</p>
---	--	--

จากประสบการณ์ในการแสวงหาคำตอบในชีวิตเพื่อพ้นทุกข์ของทนาย (อาจารย์ เจริญ กุลสุวรรณ) ทั้งจากคำสอนของอริยาจารย์และจากการฝึกตนจนเกิดภาวิตญาณสู่ การพิจารณาเหตุปัจจัยอย่างแยกคายด้วยโยนิโสมนสิการแล้ว ทำให้ทนายตระหนักในคำสอน ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างสิ้นสงสัยแล้วเลือกหลักธรรม 9 ตาที่ท่านพุทธทาสบรรยาย แก่ศิษย์โดยเริ่มจากชี้เหตุแห่งการเกิดซึ่งมาจากอวิชชาที่ทำให้เกิดชั้นที่เข้ายึดครองใจ ดังที่ ทนายได้อธิบายความหมายของวรรณรูปอวิชชาในการสนมอภิมกซ์เสวนาว่า

การนำเสนอรูปและคำสำคัญจากหลักธรรมดังกล่าวของทาลูนั้น เริ่มจาก อวิชชา (ตัวอักษรสีดำ) ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ อตฺตา (กามภูมิ) ผู้เป็นปุถุชนจะมีความรู้สึกว่ามีตัวตนมีอัตตา (ตัวกูของกู) อวิชชา ครอบงำจิตใจ ตาเห็นรูปก็เกิดสัมผัสเกิดเวทนาตัณหาอุปาทานภพชาติ สมบูรณ์ที่ ชาติ และสมบูรณ์ที่สุดตรงอัตตา เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะสลายอวิชชาด้วยวิชชา และดับเหตุแห่งทุกข์ตามหลักอิทัปปัจจยตา ตัวเราของเรา เกิดๆ ดับๆ จากอำนาจของ อวิชชา ดังนั้นสิ่งที่ช่วยให้เราสามารถเท่าทันการเกิดขึ้นตามธรรมดา ดำรงอยู่ เช่นนั้นเอง ไม่เปลืองให้เหตุแห่งทุกข์เข้ายึดครองจิตใจ คือ “สติ”

ดังนั้นเพื่อป้องกันการเกิดเวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ และอัตตา สาธุชน จึงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการที่จะระงับผัสสะด้วยสติ นั่นคือการภาวนาเพื่อให้เกิดภาวิตตญาณ อันจะเป็นญาณที่ทำให้เห็นตามความเป็นจริงและไม่หลงใหลไปกับมายาการแห่งสังขารหรือ การปรุงแต่ง ในกวีนิพนธ์ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอวิชชากับอัตตานั้น ทาลูย้าว่า “กรรมฐานคืองานดูแลจิต” เพื่อมิให้ตัณหาหรือความอยากมีอำนาจเหนือจิตใจจนอยาก จะสลัดให้หลุดได้ แต่กรรมฐานคืองานที่ต้องอาศัยปัญญา ซึ่งจุดสำคัญคือการเฝ้าระงับผัสสะ มิให้ปรุงแต่ง การกำหนดรู้คือการมีสติเฝ้าตามดูให้เท่าทันต่อการรวมกันเข้าของความอยาก ที่จะลากเราไปด้วยการปรุงแต่งเหตุผลอันน่าหลงใหลให้เราเวียนว่ายอยู่ในภพชาติไม่สิ้น สุดจึงอาจกล่าวได้ว่า “สติ” คืออาวุธตามรู้คือผู้หยุดยั้งความไม่รู้ เมื่อเห็นสิ่งย่อมตระหนัก ในความเป็นไปตามเหตุปัจจัยว่าทุกสิ่งล้วนเป็นไปเช่นนั้นเอง เพื่อย้ำถึงความสำคัญของสติ ทาลูจึงได้สร้างสรรค์วรรณรูปอีกจำนวนหนึ่งซึ่งสื่อสารถึงความสำคัญยิ่งของสติในหลากหลายรูปแบบเช่น มีสตือยาผลอ อยู่กับสติ สติมา เป็นต้น

การตามรู้ตามความเป็นจริงด้วยสติ นั้น มีความสำคัญต่อการระงับผัสสะ สกัธ อตฺตา และเมื่อได้กระทำอย่างหนักแน่นย่อมทำให้จิตว่างจากการปรุงแต่ง นอกจากงาน วรรณรูปแล้วทาลูได้กล่าวถึงภาพสีน้ำมันชิ้นหนึ่งที่ชื่อว่า “จิตว่าง” หรือสภาวะที่เรียกว่า สุญญตา จิตว่าง เป็นหนึ่งในร้อยกว่าแผ่นของภาพสีน้ำมัน ซึ่งใช้เวลานานที่สุดด้วยเจตนา (สามเดือน) เพราะไม่ต้องการเขียนให้เสร็จ แต่ต้องการให้ภาพเขียนเป็นสะพานเชื่อมจิต วิญญาณไปสู่ฝั่งพระนิพพาน เพื่อเตือนตนว่าจิตว่างหรือไม่ ปรุงแต่งหรือไม่ คำว่าจิตว่าง จึงเป็นคำอัศจรรย์ที่สุดของธรรมสวนโมกข์ “นิพพานคือว่างอย่างยิ่ง” ไม่เพียงเท่านั้นทาลู ยังได้กล่าวว่ามีปัญหามากมายในสังคมของเราล้วนเกิดจากภาวะที่จิตไม่ว่างจากตัณหา อุปาทาน จนนำไปสู่อวิชชาหรือความหลงผิดมากมาย เช่น ความไม่เข้าใจแห่งเหตุปัจจัย ทำให้เกิดกระแสแก่กรรมแบบโง่ๆ เพราะไม่ช่วยให้พ้นทุกข์ได้ ดังที่ทาลูกล่าวเชิงเสียดสีว่า

“อาหารแห้งข้างนอกจะถูกหลอกร้าไป อาหารแห้งที่ใจไม่เท่าไรก็เจอ ตอนนี้อากำลังตามล่าอาหารแห้งทั่วแผ่นดิน เมื่อใดที่เรามีสติก็กลับเข้ามาที่จิต จะสถิตอยู่ที่นั่น จิตสงบ สะอาด สว่าง ถ้าทำได้ที่นี่ก็เจออาหารแห้งที่นี้เดี๋ยวนี้ พระพุทธเจ้าไม่เคยสอนให้คุณวิ่งตามอาหารแห้งข้างนอก พระคำที่ว่าอาหารแห้งคือคำหนึ่งของคำว่าสิ้นทุกข์เท่านั้น หมายถึงกระทบแล้วไม่กระทบเือนทุรนทุราย... กิเลสเบาบางทุกข์ก็เบาบาง กิเลสคือแขกที่มาเยือนเป็นคราวๆ แล้วหายจากไป จึงต้องมีสติเป็นยามเฝ้ารักษาการ (มีสติอย่าเผลอ) การเผลอจึงเป็นการเปิดทางให้อุปาทานได้ฉกใจให้เจ็บปวด ดังที่ทยาลุได้นำคำกล่าวของท่านพุทธทาสที่ว่า “ตัวกูคืองูพิษ” มาสร้างภาพงูซึ่งภายในประกอบด้วยคำสำคัญคืออุปาทาน ตัวกูของกู ทุกข์ทหน วิตก กังวล อันเป็นการก่อตัวของความรู้สึที่ขบกัดชีวิตให้ปวดร้าวได้อย่างว่องไวราวกับการฉกของงูพิษ และงูพิษนั้นก็เกิดขึ้นจากอำนาจของการยึดมั่นถือมั่นในการมีอยู่ของตัวตน

นิพพาน เป็นภาษาดั้งเดิมที่คนในชมพูทวีปคุยกันในชีวิตประจำวัน แต่คำนี้เมื่อถึงเมืองไทยกลายเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ ศาสนาพุทธหากไม่พูดเรื่องนิพพานก็เปล่าประโยชน์ นิพพานแปลว่าเย็น สิ่งตรงข้ามคือ กิเลส หรือ ไฟ หรือเพลิงอันเผาผลาญให้เราร้อนคนเป็นๆ ที่ปะทะกับความร้อนในสังคมเมืองนี้เองที่จำเป็นต้องพบนิพพาน เมื่อใดที่จิตเราว่างนั้นแสดงว่านิพพานปรากฏแล้ว แต่เป็นนิพพานชั่วคราว หากจะรักษานิพพานให้ยืดออกไปต้องเอาสติมากำกับและมีปัญญาข่มดับทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง (ว่างจากขั้น 5)

<p>ธัมมัญญิตตา (เป็นคำสรูปเรียกไตรลักษณ์ ไม่นำแปลก) ธัมมนิยามตา (เป็นไปตามกฎธรรมดาหรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นเช่นนั้นเอง หรือตถตา)</p>	<p>กฎแห่งจักรวาล เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงเกิด เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี “เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะความดับไปแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป”</p>	<p>อตัมมยตา เป็นคำที่ ท่านพุทธทาสค้นพบในพระไตรปิฎกและนำมาเผยแพร่ เป็นคำบอกตัดขาดไม่เอาอีกแล้วกับกิเลสทำนองว่า “กูไม่เอากะมึงอีกแล้วโว้ย</p>
--	--	---

อิทัปปัจจยตา คือ บทย่อของ ปฏิจจสมุปบาท ปฏิจจสมุปบาท คือ อริยสัจ ที่ช่วยให้ เจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อิทัปปัจจยตา เป็นกฎธรรมชาติที่ทำให้ สติปัญญาของนักปราชญ์ทั่วโลก เพราะเป็นกฎธรรมชาติที่ทนต่อการพิสูจน์ กฎนี้มีว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เมื่อสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิด เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับไป” (ทยาลุ. 2559: 92) ธัมมัญญิตตา (เป็นคำสรูปเรียกไตรลักษณ์ ไม่นำแปลก) ธัมมนิยามตา (เป็นไปตามกฎธรรมดาหรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นเช่นนั้นเอง หรือตถตา) อิทัปปัจจยตา สัจทั้งหลายเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย

ส่วนอตัมมยตานั้น เพชรน้ำเอกเม็ดสุดท้ายที่พระพุทธเจ้าทรงประทานไว้เพื่อให้ มนุษย์ใช้ประหารกิเลส (ทยาลุ. 2559: 101) ท่านพุทธทาสได้อธิบายเหตุผลในการเริ่มไข ความหมายของคำสำคัญก่อนเสมอที่จะบรรยายอย่างละเอียด เกี่ยวกับคำว่า อตัมมยตา ในเรื่อง “อตัมมยตา มนตราสำหรับชีวิต” ว่า การเลือกคำสำคัญ ที่เป็นหัวใจ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่ลึกซึ้ง ต้องการใช้ให้เป็นประโยชน์เสมือนมนตราศักดิ์สิทธิ์ขับไล่ภูตผีปีศาจที่น่ากลัวจริงๆ คือ กิเลสที่อยู่ข้างในใจเราให้ออกไป มิฉะนั้นจะกัดเอาให้เจ็บปวด (นับตั้งแต่คำว่าอนิจจตา ทุกขตา อนัตตา สูงไปจนถึงอิทัปปัจจยตา ตถตา) เมื่อเห็นสิ่งใดเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน ต้องนั่งลงร้องไห้จะได้อะไร ถ้าไม่ต้องร้องไห้จะดีก็ว่ามาก อตัมมยตา สูงไปกว่านั้นคือไม่เหลือเยื่อใยที่จะเป็นทุกข์ ซึ่งนับว่าเป็นมณฑลขลังที่สุด (ความที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งนั้น ไม่สำเร็จประโยชน์จากสิ่งนั้น) “อตัมมยตา” คือภาวะที่อะไรเข้ามาปรุงแต่งไม่ได้ เป็นจิตที่ไม่ถูกปรุงแต่ง คือจิตเดิมแท้ซึ่งท่านพุทธทาสได้บรรยายธรรมในหัวข้อนี้ไว้อย่างละเอียด และหลายโอกาสเช่น อตัมมยตา คืออะไร อตัมมยตา ทำไม? อตัมมยตา ประยุกต์ ร้อยธรรมอตัมมยตา อตัมมยตา มนตราสำหรับชีวิต อตัมมยตากับอริยสัจ 4 เป็นต้น

อติมมยตาสามารถขับไล่ผีได้ทุกชนิดเราต้องสนใจมันไว้บ้าง เกิดมานานแล้ว หลายปีแล้ว ก็ควรเห็นอะไรเป็นอะไร มันหลอกอย่างไร มันหลงได้โดยวิธีใด ก็รู้เท่ารู้ทันมันไว้ ศึกษาเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อยู่เสมอ มันก็หลงไม่ได้ เห็นว่า ไธธรรมดานี้ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ แล้วมันก็เป็นอย่างนั้นเอง เห็นสูญญตา ห่างจากตัวตน เป็น ตถาตา เป็นเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง สนใจศึกษาไว้เถิด เรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นั้นจะช่วยให้เกิดอติมมยตาได้โดยง่ายอยู่ในโลก แต่เหนือโลกไม่มีอะไรมาปรุงแต่งได้ นั้นแหละโลกุตตระ เหนือโลกเป็นโลกุตตระ ถ้ายังปรุงแต่งได้ก็อยู่ในโลก หรือเป็นโลกิยะ คืออยู่ใต้วิสัยโลก อยู่กับโลกก็อย่าอยู่ใต้โลก อยู่เหนือโลกดีกว่า ไหนๆ ก็ต้องอยู่ในโลกแล้ว มีอติมมยตาสำหรับจะไม่ให้จมไปในโลก แต่จะอยู่เหนือโลกกันเถิด

หัวใจของอติมมยตา โดยหลักธรรมชั้นสูงคือไม่ยอมหยุดอยู่กับที่ จากกามสุรูปจากรูปสู่อรูปรูปจากอรูปรูปสู่นิพพาน ควรละสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน ถ้ามีอติมมยตาส่งเหล่านั้นจะทนอยู่ไม่ได้ เกลียดและกลัวสิ่งที่ตั้งอยู่ของความทุกข์ ผลักไสเลื่อนชั้นไม่อยู่กับที่ ให้มีชีวิตเป็นวิวัฒนาการคือดีขึ้น ดีขึ้นตามสัจจตามญาณ การไม่ยอมให้ปัจจัยอันเลวร้ายปรุงแต่งได้ (สิ่งที่เป็นมูลเหตุปรุงแต่งได้) ไม่ให้ผีร้ายใดๆ มาปรุงแต่งได้ ทั้งหมดนี้คือหัวใจของการพัฒนาให้ดีขึ้น พัฒนาคือภาษาบาลีหมายถึงการทำให้มีมากขึ้น ไม่ได้หมายความว่าดีหรือชั่ว จึงมีเป็นสองอย่าง คือถ้ามากขึ้นในสิ่งที่ไร้ประโยชน์หรือเกินจำเป็นก็เพิ่มปัญหาให้มากขึ้น ซึ่งต้องดูให้ดีว่าพัฒนานั้นเพิ่มปัญหาหรือแก้ปัญหาคือตัววัตถุแห่งการพัฒนาที่เพียงพอ ซึ่งการพัฒนานั้นอาจทำใน 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาวัตถุ พัฒนาร่างกาย พัฒนาคติใจ พัฒนาวินัยญาณหรือสติปัญญา ทั้งนี้การพัฒนาในทางวัตถุนี้ควรเป็นไปแต่เพียงพอต่ออย่าให้ส่งเสริมจนเกินพอดี ส่วนการพัฒนาาร่างกายก็คือการเอาใจใส่ให้เกิดสุขภาพและสมรรถนะ แข็งแรงและพร้อมสำหรับการทำหน้าที่การงานอย่างแคล่วคล่อง การพัฒนาจิตใจให้มีกำลังมาก มั่นคง เข้มแข็ง ว่องไวในการนึกคิด ตัดสินใจโดยว่องไว เช่น การพัฒนาโดยการกรรมฐาน ภาวนา ส่วนการพัฒนาวิญญานคือการพัฒนาความรู้ที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดสติปัญญาที่เพียงพอและถูกต้อง หากพัฒนาครบสี่อย่างจะเป็นผู้ที่ได้รับความเจริญ สะดวกสบาย สามารถทำงานได้ดีที่สุด

การพัฒนาให้ครบ 4 อย่าง จำเป็นต้องพิจารณา อติมมยตากับอริยสัจ 4 ทุกขสัจจ์ ทำให้ต้องแสวงหาอติมมยตาและใช้อติมมยตาเพื่อดับทุกข์ สมุทยสัจจ์ คือ สิ่งที่จะต้องใช้อติมมยตาเข้าไปจัดการเหตุแห่งทุกข์ต้นเหตุทั้งหลายที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เราต้องหาอะไรมาจัดการกับมันเสีย จัดการที่เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ดีกว่าจัดการกับตัวทุกข์โดยตรง ดังนั้นจึงต้องมีอติมมยตา นิโรธสัจจ์ คือ อติมมยตาได้ทำหน้าที่สำเร็จ หรือ ผล

แห่งการมีและการใช้อัตมมยตาได้สำเร็จ ดับความทุกข์ได้สิ้นเชิง ดับธาตุแห่งอกุศล นิโรธ จึงคือออตมมยตามรรคสังข์ คือ วิธีหรือฐานที่ตั้งให้เกิดออตมมยตา มรรคสังข์ประกอบไปด้วย องค์ 8 ประการ คือ สัมมาทิฏฐิ คือความเห็นชอบ คือบ่อเกิดของออตมมยตา สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริที่จะหาออตมมยตามาดับทุกข์เสีย ความหยາขาดกับความทุกข์ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตา สัมมาอาชีวะ เป็นรากฐานของชีวิตที่อาจมีออตมมยตา สัมมาวายามะ คือความพากเพียรชอบที่จะเลื่อนขึ้นไปจนสมบุรณ์ สัมมาสติระลึกถูกต้องอย่างแท้จริงจะทำให้เกิดออตมมยตาเรื่อยๆ ไปจนกว่าจะสมบุรณ์ สัมมาสมาธิคือระดับความสามารถที่จะละกาม รูปฌาน อรูปฌาน เหลือเพียงอุเบกขาได้เห็นมรรคผลนิพพาน ดังนั้น ออตมมยตา จึงเปรียบดังเพชรเม็ดสุดท้ายที่นำไปสู่การดับทุกข์ การละเสีย สุนิพพาน

เมื่อทาลุญนำเพชรเม็ดสุดท้ายนี้มานำเสนอในการสร้างวรรณรูป “ออตมมยตา” ทาลุญ กล่าวว่า เป็นวรรณรูปที่ใช้เวลาค่อนข้างนานในการคิดหารูปลักษณ์ พยายามจะพัฒนาให้ฉีก ออกไปจากรูปแบบพระพุทธรูปทำนองสมาธิ หลังจากรูปนี้ปรากฏแก่สายตาสาธารณชน ครูบา อาจารย์หลายท่านได้เห็น ก็กล่าวคล้ายๆ กันว่าเป็นวรรณรูปที่สมบุรณ์ทั้งเนื้อหาและรูป ลักษณ์ ซึ่งทาลุญคิดว่า วรรณรูปแนวโลกุตระชั้นนี้จะเป็นมรดกชิ้นสำคัญชิ้นหนึ่งของแผ่นดิน โลก (255 9: 1 04)

บทสรุป

ทาลุญย้ำในเวทีการเสวนาหลายแห่งว่า แท้จริงแล้ววรรณรูปไม่ใช่สิ่งใหม่สำหรับ สังคมไทยและสังคมอีสาน แต่เรามีพุทธศิลป์ซึ่งถูกใช้เป็นสื่อแห่งพุทธธรรมมาเนิ่นนานนั่นก็คือ “ยันต์” เพียงแต่...ทาลุญ (ผู้มีความปรารถนาสูงสุดเพื่อสันชาติ) ได้นำมานำเสนอใหม่ใน รูปแบบของพระพุทธรูปปางสมาธิที่บรรจุ “นวลอกุตตะระธัมมะตา” หรือถ้าเรียกตามท่าน พุทธทาส คือ “ธรรมะ 9 ตา คือ 1. อนิจจตา คือความไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน (อัชฌัตตา-ธัมมา) 2. ทุกขตา คือทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ย่อมแปรเปลี่ยนไป 3. อนัตตตา คือ ความไม่มีตัวตน ความมิใช่ตัวตน 4. อิทัปปัจจยตา เป็นชื่อหนึ่งปฏิเสธสมุปบาท หลักแห่งการ เกิดขึ้นอาศัยกันของปัจจัยทั้งหลาย เมื่อเกิดสิ่งนั้น จึงมีสิ่งนี้ (Dependent Origination) 5. สุญญตา คือ ความว่างเปล่า ความศุนย์ คือสุญญจากความมีตัวตน 6. ธัมมัญญิตตา และ 7. ธัมมนิยามตา คือ การที่สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับสลายไปเป็นกฎธรรมชาติ 8. ตถตา ความเป็นเช่นนั้นเอง ตถตา เป็นการอธิบายความที่สิ่งทั้งหลายเป็นเหตุปัจจัยแห่ง กันและกัน เมื่อมีเหตุปัจจัยมันก็เกิดขึ้นดำรงอยู่และเป็นไปตามกฎธรรมดา เมื่อหมดเหตุ ปัจจัยมันก็ดับ 9. ออตมมยตาโดยธรรมะ 9 ตา หรือ นวลอกุตตะระธัมมะตา

ดังนั้นการนำเสนอวรรณรูปด้วยภาวิตัดัตต์ฌานของทยาลู จึงแสดงเป้าหมายแห่งพุทธภูมิเพื่อสันชาติโดยการพัฒนาสภาวะของระดับจิตสูงสุด กล่าวคือ เป็นระดับที่ไม่ยึดถือสิ่งทั้งปวงหรือไม่ปรุงแต่งให้ทุกข์แล้วยอมปลดเปลื้องอุปาทานสู่การได้นิพพานเป็นรางวัล... วรรณรูปเป็นบทเปิดให้ทยาลูนำคำสำคัญนี้ไปประทับไว้ในสัญญาของผู้คนในสังคมร่วมสมัยกับตนก่อน อันเป็นพันธกิจที่ทยาลูได้ประกาศไว้ดังกล่าแล้วข้างต้น เช่นเดียวกันกับการที่โบราณจารย์ได้ใช้ปัญญาสร้างเลขยันต์เพื่อการฝึกฝนจิตภาวนาและเป็นกุศโลบายให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าถึงพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ตามปัจจุอาการของผู้กระทำเหตุอันเหมาะสมแก่การเข้าถึงความหมายในระดับของการรู้แจ้ง เป็นอิสระจากพันธนาการของอวิชชาซึ่งเป็นเหตุแห่งการเกิดทุกข์

เอกสารอ้างอิง

- ทยาลู (เจริญ กุลสุวรรณ). (2559). ศิลปะการปลดเปลื้องอุปาทาน. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- _____. (2554). วรรณรูปไทยเชื่อมโยงใจถึงนิพพาน. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ไพวรินทร์ ขาวงาม. (2554). คมเคียวคมปากกา-ปริศนาธรรม นำจิตสู่อิสรา. [ออนไลน์].
ได้จาก: <http://www.komchadluek.net/news/ent/102454>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 ธันวาคม 2559].
- รายการสวนโมกข์เสวนา. (2555). ทยาลู. [ออนไลน์]. ได้จาก: <https://www.youtube.com/watch?v=7FAM6TbXAm8>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 ธันวาคม 2559].
- รายการศิลปะสโมสร. (2555). ทยาลู นักเขียนวรรณรูป 1-2. [ออนไลน์]. ได้จาก: <https://www.youtube.com/watch?v=WmBWQq4Kfkk>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 ธันวาคม 2559].
- หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ -BIA-. (2555). อติมมยตา-พุทธทาสภิกขุ. [ออนไลน์].
ได้จาก: https://www.youtube.com/watch?v=_CnnMBkGdd4. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 ธันวาคม 2559].
- หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ -BIA-. (2555). อิทัปปัจจยตา ปฏิจจสมุปบาท-พุทธทาสภิกขุ. [ออนไลน์]. ได้จาก: https://www.youtube.com/watch?v=_CnnMBkGdd4. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 มกราคม 2560].

